

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 กรณีศึกษาอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยจะสรุปผล ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สมมุติฐานการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

Rajabhat Mahasarakham University

1. เพื่อศึกษาสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 กรณีศึกษาอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2
2. เพื่อศึกษาปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 กรณีศึกษาอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอนที่มีต่อสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 กรณีศึกษาอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

สมมุติฐานของการวิจัย

บุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 : กรณีศึกษาอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่มีตำแหน่งและสถานภาพใน

การปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อำเภอพยุหะภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 57 โรงเรียน จำนวน 662 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอน ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อำเภอพยุหะภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 245 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 57 คน ครูวิชาการ 57 คน และเป็นครูผู้สอน จำนวน 131 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด. 2541 : 187) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารและครูวิชาการโดยการสุ่มแบบเจาะจง ส่วนครูผู้สอนสุ่มหากกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นเทียบสัดส่วนของจำนวนครูผู้สอนทั้งหมดในแต่ละโรงเรียนตามวิธี แบ่งชั้นแบบสัดส่วน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสอบถามสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอพยุหะภูมิพิสัยมี 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามเกณฑ์การวัดของลิเคิร์ท จำนวน 42 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามเกณฑ์การวัดของลิเคิร์ท จำนวน 18 ข้อ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าร้อยละ

1.2 ค่าเฉลี่ย

1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจแบบสอบถาม

หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ตามวิธีของครอนบาค

3. เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูวิชาการและครูผู้สอน ที่มีขนาดต่างกัน โดยหาค่าความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามวิธี Least Significance Difference (LSD)

สรุปผลการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

1. สภาพการปฏิบัติงานการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 8 ด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 7 ด้าน และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ 5 ข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการปรับรายละเอียดของเนื้อหา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ 3 ข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการปรับปรุงและ/หรือเลือกใช้สื่อการเรียน โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ 4 ข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ 6 ข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 5 ข้อ และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ

1.5 ด้านการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ 3 ข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.6 ด้านการนำกลุ่มต่าง ๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ 4 ข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.7 ด้านประเภทเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ 6 ข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ

1.8 ด้านการบริหารและการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นรายข้อ 11 ข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 8 ข้อ และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ

2. ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า โดยรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ 4 ข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษา โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ 8 ข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 6 ข้อ และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 2 ข้อ

2.3 ด้านผู้เรียน/ผู้ปกครอง/ชุมชน โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ 6 ข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 3 ข้อ

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 วิเคราะห์โดยหาค่าความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA)

3.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวม พบว่า ผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอน เห็นว่าสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 9 ด้าน พบว่า ด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม และ

ด้าน การบริหารและการนิเทศภายใน โรงเรียน มีสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการปรับรายละเอียดของเนื้อหา การปรับปรุง และ/หรือเลือกใช้สื่อการเรียน การจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ การจัดทำคำอธิบายหรือ รายวิชาเพิ่มเติม การนำกลุ่มต่าง ๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และ ประเภทเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

3.2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอพยุหะภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอน โดยรวมมีปัญหาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษา มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน มีปัญหาไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 กระดับศึกษาอำเภอพยุหะภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถนำผลการวิจัยมา อภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพการปฏิบัติงานการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาอำเภอพยุหะภูมิพิสัย สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจ เนื่องมาจากการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกรมวิชาการ ได้ สนับสนุนให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรอย่างชัดเจน และ ขณะเดียวกันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายและเป้าหมายใน การเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยสนับสนุนให้หน่วยงานทางการศึกษาในระดับท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น (กรมวิชาการ. 2540 : 16) ประกอบกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ได้กำหนดนโยบายในการพัฒนา คุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานในด้านการปฏิรูปหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน โดยการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รวมทั้งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน (กรมวิชาการ. 2539 : 25) จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ

และครูผู้สอน ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม ด้านปรับรายละเอียดของเนื้อหา การปรับปรุงและ/หรือเลือกใช้สื่อการเรียน การจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ การจัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม และการบริหารและการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสุพิศม์ สมศรี (2541 : 67) ที่ได้ศึกษาสภาพการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ส่วนการนำกลุ่มต่าง ๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นรายการที่มีการปฏิบัติอยู่ในอันดับสุดท้าย

2. ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า โดยรวมมีปัญหายุ่งในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหายุ่งในระดับปานกลาง 2 ด้าน และมีปัญหายุ่งในระดับน้อย 1 ด้าน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ ขาดแคลน/หรือไม่มีครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรทัย ประทุมรัตน์ (2537 : 70) ที่พบว่า ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูผู้สอนมีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับมาก เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม ขาดวิทยากรผู้แนะนำที่จะให้ความมั่นใจในการปฏิบัติงานแก่โรงเรียน และทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ภูมิปัญญาชาวบ้านขาดความรู้ ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ประกอบกับภารกิจส่วนตัว ส่วนด้านที่มีปัญหายุ่งในระดับน้อยคือ ด้านด้านผู้เรียน/ผู้ปกครอง/ชุมชน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาชั้นพื้นฐานโดยทั่วไปเป็นหน่วยงานที่อยู่ในชุมชน ใกล้ชิดกับชุมชนอยู่ตลอดเวลา และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 กำหนดให้มีกรรมการจากชุมชนในท้องถิ่น เข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย จึงทำให้ปัญหาในการประสานความร่วมมือและสนับสนุนจากชุมชนมีน้อย

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอพัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

3.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอพัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวม พบว่า ผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอน เห็นว่าสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้

ในการพัฒนาหลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 9 ด้าน พบว่า ด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม และด้านการบริหารและการนิเทศภายในโรงเรียน มีสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการปรับรายละเอียดของเนื้อหา การปรับปรุงและ/หรือเลือกใช้สื่อการเรียน การจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม การนำกลุ่มต่าง ๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และประเภทเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

3.2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอน โดยรวมมีปัญหาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษา มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษา ส่วนด้านบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน มีปัญหาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไปเป็นหน่วยงานที่อยู่ในชุมชน ใกล้ชิดกับชุมชนอยู่ตลอดเวลา และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 กำหนดให้มีกรรมการจากชุมชนในท้องถิ่นเข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย จึงทำให้ปัญหาในการประสานความร่วมมือและสนับสนุนจากชุมชนไม่แตกต่าง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอโดยอาศัยข้อค้นพบในการวิจัยเป็นหลัก เพื่อประโยชน์ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นที่แพร่หลายที่หน่วยงานและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาควรพึงปฏิบัติดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2 หน่วยงานหรือสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ควรมีการวางแผนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เช่น ด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ ฯลฯ

1.3 ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1.4 ควรกำหนดนโยบายของโรงเรียนให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของ
กระทรวงศึกษาธิการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้
ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรศึกษาแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด
การเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University